

Rudolf Steiner

Podmienky tajného školenia

Podmienky pre vstup do tajného školenia nie sú také že by ich mohol niekto svojvoľne vytýčiť. Vyplývajú zo samotnej podstaty tajného poznávania. Ako nemôže byť z nikoho maliar, kto nechce vziať do ruky štetec, nik sa nemôže dostať k tajnému školeniu, ak nechce dodržať požiadavky učiteľov tajnej náuky. Učiteľ tajnej vedy nemôže okrem rád ani poskytnúť nič iné. A všetko, čo hovorí, treba posudzovať v tomto zmysle. On už prešiel cestami príprav k poznaniu vyšších svetov. Z vlastnej skúsenosti vie, čo je potrebné. Potom celkom záleží na *slobodnej vôli* jednotlivca, či chce alebo nechce ísť po rovnakých cestách. Keby sa našiel taký, kto by žiadal, aby mu učiteľ sprístupnil tajné školenie, ale aby pri ňom nemusel plniť podmienky, podobalo by sa to navlas želaniu: nauč ma maľovať, ale nechci odo mňa, aby som sa musel dotknúť štetca. Učiteľ tajného školenia nikdy ani nemôže nič poskytnúť, ak mu nevyjde v ústrety slobodná vôľa prijímajúceho. Treba však zdôrazniť, že vo všeobecnosti nestačí celková túžba po vyššom poznaní. Vedťo si prajú mnohí. Kto má *len* toto želanie, ale nechce sa venovať *osobitným* podmienkam tajného školenia, nedosiahne veru nič. Nech si to uvážia všetci tí, ktorí sa ponosujú, že sa im tajné školenie nedarí tak, ako očakávajú. Kto nemôže, alebo nechce splniť prísne požiadavky, *musí sa predbežne zriecť* duchovného školenia. Podmienky sú síce *prísne*, ale *nie tvrdé*, ale na ich plnení sa musí podieľať slobodné rozhodnutie.

Kto si to neuvedomí, tomu sa bude zdať, že sú požiadavky tajného školenia donucovaním duše alebo svedomia. Tajné Školenie predsa spočíva na **zvedadovaní vnútorného života**: učiteľ tajnej vedy nemá dôležitejšiu úlohu, než dávať rady v oblasti vnútorného života. A preto nič, čo sa zakladá na iniciatíve slobodného rozhodnutia, ani nemožno ponímať ako násilie. Keby niekto žiadal od učiteľa: prezrad mi svoje tajomstvá, ale ponechaj mi moje bežné city, pocity a predstavy, žiadal by nemožné. Potom by len chcel ukojiť svoju zvedavosť a túžbu po nových poznatkoch. Takéto zmýšľanie nikdy nepovedie k tajnému poznaniu.

Na tomto mieste treba začať rozvíjať podmienky, v ktorých možno žiaka školiť. Treba zdôrazniť, že sa ani pri jednej z týchto podmienok nevyžaduje jej *úplné* splnenie, iba *snaha* o takéto splnenie. **Niet nikoho, kto by mohol podmienky splniť úplne, ale dať sa na cestu ich spĺňania – to môže každý. Ide len o vôľu, o predsavzatie vydať sa na túto cestu.**

Prvá podmienka je: dbať o svoje telesné a duchovné zdravie. Či je človek zdravý, to prirodzene nezávisí od neho. Ale každý sa môže usilovať o udržanie alebo zlepšenie svojho zdravia. Len od zdravého človeka môže pochádzať zdravé poznanie. Tajné školenie neodmieta nezdravého, ale musí požadovať, aby sa žiak usiloval zdravo žiť. V tomto smere je žiadúca maximálna samostatnosť. V telesnom ohľade ide skôr o vylúčenie škodlivých faktorov než o čokoľvek iné. Pôžitok nemá byť žiakovi *nikdy* prednejší. Jedlá a nápoje, ktoré požíva, môžu mu byť len prostriedkom

zdravia a života. A tu je bezpodmienečne potrebné, aby sme boli voči sebe celkom úprimní a pravdiví. Mnohí pripisujú všetky prekážky svojej životnej situácii. Hovoria: “Moje životné pomery mi bránia vyvíjať sa.” Mnohí si želajú zmeniť svoje povolanie, životné postavenie. Kvôli duchovnému školeniu to nikto nemusí urobiť. Treba len v situácii, v akej sa človek nachádza, vykonať pre svoje telesné a duševné zdravie toľko, koľko len môže. Každá práca môže osožiť ľudstvu ako celku; a to je oveľa vznešenejšie, ak si ľudská duša ujasní, aká je potrebná hoci nepatrná, možno aj neľúbivá práca pre tento celok, ako keď si myslí: “Táto práca je pre mňa veľmi zlá, ja som povolaný na niečo iné.” Osobitne dôležitá je pre žiaka snaha docieľať dokonalé zdravie ducha. Nezdravý život mysle a rozumu odvádza od ciest k vyšším poznatkom. Jasná a pokojná myseľ, istota vo vnímaní a cítení sú základom. Nič nemá byť žiakovi vzdialenejšie ako sklon k fantazírovaniu, podráždenosti, nervozite, exaltovanosti, fanatizmu. Osvojiť si zdravý pohľad na všetky životné okolnosti; bezpečne sa vyznať v živote; dať veciam pokojne prehovárať, aby naňho pôsobili. Všade, kde treba, sa má snažiť vyrovnať sa so životom. Všetkému prepiatemu a jednostrannému sa má vo svojich úsudkoch a pocitoch vyhýbať. Keby žiak tajného školenia túto podmienku nedodrжал, dostal by sa do sveta vlastnej predstavivosti, a nie do vyšších svetov: namiesto pravdy by sa v ňom uplatňovali jeho obľúbené názory. Pre žiaka je lepšie zostať “triezvy”, ako byť prepiaty a fanatický.

Druhá podmienka je, aby sa žiak **vnímal ako článok celku** života. Jestvuje veľa prekážok pri plnení tejto podmienky. Každý si musí nájsť svoj spôsob jej plnenia. Ak pracujem ako vychovávateľ a môj zverenec neplní to, čo od neho požadujem, nemajú byť moje city namierené proti nemu, ale proti mne samému. Natoľko sa mám cítiť zjednotený so svojím zverencom, že sa sám seba opýtam: “Nie je azda jeho nedostatok dôsledkom môjho vlastného konania?” Namiesto toho, aby som svoje city namieril proti nemu, budem uvažovať nad tým, ako sa mám zachovať, aby v budúcnosti lepšie vyhovelo všetkému, čo sa od neho žiada. Na základe takéhoto spôsobu zmýšľania sa pozvoľna zmení celý spôsob myslenia človeka. To platí pre to najnepatrnejšie práve tak, ako pre to najväčšie. Ak takto zmýšľam, vidím aj zločinca inými očami ako predtým. Zdržím sa úsudku a poviem si: “Som len taký istý Človek ako on. Výchova, ktorú mi okolnosti umožnili, ma azda zachránila pred podobným osudom.” Pravdepodobne dospejem aj k myšlienke, že by sa tento môj ľudský brat stal iným, keby starostlivosť, ktorú venovali učitelia mne, poskytli jemu. Uvedomím si, že som dostal niečo, čo jemu bolo odopreté. A teraz už nebudem veľmi vzdialený predstave, že som členom celého ľudstva, že som *spoluzodpovedný* za všetko dianie. Nechceme tým povedať, aby sa táto myšlienka stala hneď predmetom vonkajšej agitácie. Treba ju len ticho pestovať v duši. Potom si postupne nájde svoje vyjadrenie aj vo vonkajšom správaní človeka. Každý môže začať so zmenami len u seba. Všeobecné výzvy k ľudstvu bývajú neplodné. Človek si ľahko vytvorí úsudok, akí by mali ľudia byť; ale tajný žiak pracuje v hĺbke a nie na povrchu. Bolo by celkom nesprávne, keby sa načrtnutá požiadavka tajných učiteľov spájala s nejakou vonkajšou, dokonca politickou požiadavkou, veď s tým nemôže mať duchovné školenie nič spoločné. Politickí agitátori obyčajne “vedia”, čo majú “požadovať” od iných, o požiadavkách voči sebe už hovoria menej.

A s tým bezprostredne súvisí **tretia podmienka** tajného školenia: žiak sa musí prepracovať k názoru, že jeho **myšlienky a pocity majú takisto svoj význam pre svet ako jeho činy**. Musí si uvedomovať, že nenávidieť svojho blížneho je rovnako zhubné, ako ho biť a týrať. Potom dospeje aj k poznaniu, že ak sa zdokonaľuje,

nekoná niečo len pre seba, ale aj pre svet: Z mojich čistých citov a myšlienok má svet rovnaký osov ako z môjho správneho konania. Kým nemám vieru, že moje vnútro má svetový význam, nie som spôsobilý stať sa tajným žiakom. Až vtedy sa celé moje vnútro naplní vierou o význame mojej duše, ak budem na jej zveladení pracovať a nespúšťať zo zreteľa, že všetko vnútorné je rovnako skutočné ako všetko vonkajšie. Musím pochopiť, že moje cítenie má rovnaký účinok ako to, čo robím rukami.

A týmto sme vlastne vyslovili aj **štvrtú podmienku**: je ňou osvojenie si pohľadu, že **vlastná bytosť človeka neleží v ničom vonkajšom, ale vnútornom**. Kto v sebe vidí produkt vonkajšieho sveta, výsledok fyzického sveta, nemôže nič dosiahnuť v tajnom školení. Základným predpokladom tohto školenia je, aby žiak pociťoval, že **je duševne-duchovnou bytosťou**. Kto prenikne k takémuto pocitu, získal schopnosť rozlišovať medzi vnútornou záväznosťou a vonkajším úspechom. Zistí, že to prvé nie je bezprostredným meradlom druhého. Žiak musí nájsť ozajstný stred medzi predpismi vonkajších podmienok a medzi tým, čo vo svojom správaní uzná za vhodné. **Nemá vnucovať svojmu okoliu niečo, čo nemôže pochopiť**; ale musí sa zriecť snahy konať len to, čo je jeho okolie schopné uznávať. Uznávanie práva, ktoré reprezentuje, musí hľadať výlučne v hlase svojej úprimnej, za poznanie bojujúcej duše. Učiť sa má však od svojho okolia koľko len môže, aby zistil, čo na dušu blahodarne a užitočne pôsobí. Len tak vyvinie v sebe "duchovné váhy", ako hovorí od dávna tajná veda. Na jednej strane týchto váh leží "otvorené srdce" pre potreby vonkajšieho sveta, na druhej "vnútorná pevnosť a neotrasiteľná vytrvalosť".

A tým sme poukázali na **piatu podmienku: stálosť v plnení prijatého rozhodnutia**. Žiaka nesmie nič odradiť od prijatého úmyslu, iba ak zistí, že sa nachádza v zajatí omylu. V každom rozhodnutí je sila a ak, povedzme, aj hneď nevedie k žiadanému výsledku, i vtedy do istej miery účinkuje. Na úspechu záleží len tam, kde človek koná niečo zo žiadostivosti. Ale všetky činy pochádzajúce zo žiadostivosti sú pre vyšší svet bezcenné. **Rozhodujúca je iba láska k určitému konaniu**. V tejto láske sa má využiť všetko, čo žiaka podnecuje k činnosti. Potom neochabne v presadzovaní svojho rozhodnutia ani napriek opakujúcim sa nezdarom. A neskôr dospeje tam, kde už **nebude čakať na vonkajšie plody svojich skutkov**, ale nájde uspokojenie v samotných skutkoch. Naučí sa obetovať svoje činy, ba celú svoju bytosť svetu, nech prijme svet túto obeť akokoľvek. Kto sa chce stať tajným žiakom, musí byť ochotný priniesť túto obeť.

Šiestou podmienkou je vyvinutie pocitu vd'aky voči všetkému, čoho sa človeku dostáva. Musíme vedieť, že naša existencia je darom celého vesmíru. Musíme vedieť, čo všetko je potrebné, aby sme dosiahli bytie a zotrvali v ňom! Musíme vedieť, za čo všetko ďakujeme prírode a ostatným ľuďom! K týmto myšlienkam sa musia prikloniť všetci, ktorí sa usilujú získať vyššie poznanie. Kto sa týmto myšlienkam nevie oddať, u toho sa nevyvinie všeobjímajúca *univerzálna* láska, ktorá je potrebná na dosiahnutie vyššieho poznania. Čo nemám rád, nemôže sa mi zjaviť. A každé zjavenie ma musí naplniť vd'akou, lebo sa ním stávam bohatším.

Všetky spomenuté podmienky musia splynúť v siedmej: život treba ponímať neprestajne tak, ako si tieto podmienky žiadajú. Tým dá žiak svojmu životu celistvosť. Jednotlivé prejavy jeho života budú v súzvuku, nie v protiklade. Bude pripravený na pokoj, ktorý musí dosiahnuť počas prvých krokov v tajnom školení.

Ak má niekto vážnu a úprimnú snahu splniť uvedené podmienky, môže sa rozhodnúť absolvovať duchovné školenie. Potom bude ochotný držať sa udelených rád. Možno sa mu v nich bude zdať všeličo ako vonkajšie. Kto sa na to pozerá tak, možno si povie, že "očakával Školenie v menej prísnej "forme". Ale skutočnosť je taká, že všetko vnútorné sa má uplatňovať v niečom *vonkajšom*. Ako málo znamená pre nás obraz, ktorý je ešte len v maliarovej hlave, tak málo znamená tajné školenie bez vonkajšieho výrazu. Iba tí opovrhujú prísnymi formami, ktorí nevedia, že vo vonkajšom musí nájsť vnútorné svoj výraz. Pravda, vždy ide o *ducha* určitej veci a nie o výrazovú formu. Ale tak ako by forma bez ducha nemohla existovať, aj duch bez formy by bol nečinný.

Láska k ľuďom sa má pozvoľna rozšíriť na lásku voči všetkým bytostiam, k celému bytiu. Kto spomenuté podmienky nesplní, neuspeje ani v láske ku všetkému, čo vzniká a sa tvorí, nezbaví sa deštruktívnych sklonov – ničenia. Žiak nikdy nesmie nič spustošiť ani v činoch, ani v slovách, ani v pocitoch, ba ani v myšlienkach. Má sa radowať zo vzniku a zrodu nového: ničieť má len vtedy, ak z neho a cez neho dokáže vzbudiť nový život. Tým sme nepovedali, aby sa žiak nečinne díval, ako sa rozmáha zlo: ale **aj v zle má hľadať tie stránky, pomocou ktorých ho môže pretvoriť na dobro**. Bude mu vždy zrejmejšie, že najsprávnejší spôsob, ako proti zlému bojovať, je tvoriť dobré a dokonalé. Žiak vie, že z ničoho nemožno vytvoriť niečo, ale **nedokonalé sa dá premeniť na dokonalé**. Kto v sebe vyvinie tvorivé sklony, čoskoro nájde aj možnosť správneho postoja voči zlu.

Kto sa púšťa do tajného školenia, musí vedieť, že sa tým má budovať a nie ničieť. Preto si má pribrať na pomoc odhodlanie k svedomitej práci, nie ku kritike a rozkladu. Má byť schopný *zbožnosti*, veď sa musí učiť niečo, čo ešte nevie. Má hľadiť zbožne na to, čo sa pred ním otvára. Práca a zbožný cit: toto sú základné pocity, ktoré treba od žiaka požadovať. Nejednen príde na to, že v školení nenapreduje, hoci je – ako sa nazdáva – neúnavný. To preto, že prácu a úctu správne nepochopil. Najmenej bude úspešná práca, ktorá bude chcieť smerovať k samotnému úspechu, najmenej dopredu povedie učenie sa bez zbožného zahĺbenia. Len **láska k práci vedie vpred**, nie láska k úspechu. A ak žiak hľadá zdravé myslenie a sebaistý úsudok, nemá svoju zbožnosť narúšať pochybovačnosťou a nedôverou.

Treba mať stále na zreteli, že to, čo už vieme posúdiť, to sa už učiť nemusíme. V tajnom školení však ide práve o učenie. Treba mať hlboké odhodlanie učiť sa. **Ak niečo nevieme pochopiť, radšej to neposudzujeme a v žiadnom prípade neodsudzujeme. Zachovajme si priestor na neskoršie pochopenie**. Čím vyššie vystúpime po stupňoch poznania, tým viac budeme potrebovať tiché a oddané načúvanie. Každé poznanie pravdy, každé žitie a konanie vo svete ducha, je vo vyšších oblastiach útle a jemné, ak ho porovnáme s výkonmi obyčajného umu a so životom vo fyzickom svete.

Správne sa hovorí, že pravda a vyšší život prebývajú v každej ľudskej duši a že ich môže a musí nájsť každý *sám*. Sú však veľmi hlboko a len po odstránení prekážok ich možno vyniesť na povrch z ich hlbokých šácht. Ako to urobiť, v tom môže poradiť len ten, kto už má skúsenosti v tajnej vede. Takto radí duchovná veda. Nikomu nenatíska určitú pravdu, nehľása žiadnu dogmu: ukazuje cestu. Túto cestu by síce mohol nájsť i každý sám – aj keď až po mnohých vteleniach, avšak to, čo dosahuje tajným školením, predstavuje kratšiu cestu.

Človek sa skôr dostane k bodu, v ktorom môže spolupracovať vo sférach, kde sa prácou podporuje spása človeka a vývoj ľudstva.

Týmto sme načrtli skutočnosti, o ktorých treba v prvom rade hovoriť v súvislosti so získaním vyššej skúsenosti o svete, v ďalšej kapitole chceme pokračovať v týchto výkladoch a ukázať, čo sa deje počas vývoja vo vyšších článkoch ľudskej prirodzenosti (v duševnom organizme, t.j. v astrálnom tele a v duchu, t.j. v myšlienkovom tele). Tým sa naše oznámenia osvetlia novým spôsobom a bude sa do nich môcť vniknúť v hlbšom ponímaní.

Z knihy: Poznávanie vyšších svetov